

KRISTIAN ERSLEV: *Historisk Teknik*. Den historiske undersøgelse fremstillet i sine grundlinier. 2. udgave, tiende oplag. Med en efterskrift af KAI HØRBY og HANS VAMMEN. Kbh., Den danske historiske Forening, 1987. 106 s. 78 kr.

Kr. Erslevs »Historisk Teknik« er kommet i et nyt oplag, og dermed har denne klassiske lærebog fra 1911 endnu engang fået forlænget sit allerede lange liv. Bogen var fra starten for så vidt uprætentiøs som den vejledte i kildekritik og bevidst afstod fra at befatte sig med historiens teori og med hvordan syntesen skabes, men det lykkedes Erslev at give sin fremstilling en så anerkendt form at det foreliggende 10. oplag af 2. udgave er det første siden hans egen tid der ledsages af en kommentar. Erslevs efterfølgere som metodelærere genoptrykte hans bog uden bemærkninger, men nu har to vidt forskellige historikere sammen forfattet en kort efterskrift som kun vil befæste skriftets position. Kai Hørby og Hans Vammen giver Erslevs format og erfaring og dette at han var en så bevidst, herunder filosofisk bevidst, arbejdende historiker som forklaring på at »Historisk Teknik« »har kunnet forblive mærkeligt uberørt af tidens tand«. Hans erfaring forsynede bogen med en perlerad af gode eksempler og hans selvindsigt gjorde skriftet til en smeltedigel for både positivistiske og hermeneutiske træk. Derved kom det til at repræsentere videnskabsteoretiske brydninger som siden har optaget Povl Bagge og dennes elever i deres forsøg på at forstå hvad historie er.

Esben Albrechtsen

CH. P. KINDLEBERGER: *A Financial History of Western Europe*. London, George Allen & Unwin, 1984. – xviii + 525 s. Ill. \$ 20.00.

Indenfor sine i virkeligheden ret snævre, kronologiske rammer – hovedsagligt tiden efter 1890 – har Charles Kindlebergers bog væsentlig interesse og samtidig den ekstra charme, at den er holdt i en vittig, men også meget konkret og konsekvent komparativ form; det gør hovedsynspunkterne anskuelige også for ikke-specialisten. Dens hovedanliggende har været at diskutere samspillet mellem finansielle ændringer (individuelle foretagender afløses af mere rationelle firmaer) og de offentlige, finansielle institutioner og deres betydning for den økonomiske vækst.

Det er Kindlebergers mindre overraskende synspunkt, at den tidligt nyere tids indædte jagt på ædelmetaller til finansiering af handelen østpå har fremskyndet prisrevolutionen og udviklingen af nye forretningsformer. Han fastholder dermed væsentlige elementer af en bullionistisk forklaring, men understreger tillige den betydning, den internationale krigsførelse har haft for opbygningen af en mere moderne, finansiell organisation. England krediteres for at have langt grunden til den moderne statsgælds konsolidering (*The financial revolution*, hvis rødder ligger sent i 1600-tallet snarere end i det 18. århundrede), medens Frankrig uklogt fastholdt forældede finansieringsformer og Tyskland først meget sent kom med.

En ting skuffer dog, at bogens meget almene titel egentlig er vildledende. Den behandler helt overvejende det førindustrielle samfunds finansorganisation og internationale, finansielle former som forløbere eller forudsætninger for moderne forhold, mindre i deres egen ret. 'Førindustrielle' historikere må altså fremdeles

ty til Geoffrey Parkers fornemme skitse (Fontana Economic History of Europe II. 1974) eller afvente Herman van der Wee's bebudede 'Financial History of premodern Europe'.

E. Ladewig Petersen

HISTORIKERGRUPPEN FEMPAS: Det arbejdende folks kulturhistorie bd. 1. København, SID/Fremad, 1987. 316 s. Illustreret. kr. 225.

Det er overordentligt prisværdigt, at Specialarbejderforbundet har finansieret denne udgivelse af Det arbejdende folks kulturhistorie. Det er derimod nedslående, at dette bind næsten ikke beskæftiger sig med det arbejdende folk, og da slet ikke med dets kulturhistorie. Bogen er skrevet af et kollektiv på seks unge forskere, hvilket kunne og burde være et spændende og fornyende indslag i den historiske faglitteratur. At bogen kun i ringe omfang behandler det arbejdende folks kulturhistorie skyldes måske forfatterernes uafklarede forhold til begrebet kulturhistorie. I det indledende kapitel nedgøres (den borgerlige) Troels-Lund fordi han i sin »Dagligt Liv i Norden i det sekstende Aarhundrede« blot laver stilstandshistorie og ikke udviklingshistorie således som »de to socialdemokratiske kulturhistorikere: Gustav Bang og Hartvig Frisch«. Hvis denne partimæssige placering af Bang og Frisch skyldes reverens for SIDs medlemmer kunne forfatterne godt have omtalt og taget stilling til, at Troels-Lund som sit kulturhistoriske grundlag skrev »jeg afstår endog et rundeligt antal kurfyre for brugen af tændstikker« (cit. efter Erik Kjersgaards indledning til genudgivelsen af »Dagligt Liv i Norden« 1968, bd. 1, s. 35). Efter på s. 10 at have forkastet Hartvig Frisch erklærer forfatterne s. 11 sig enige med ham i at kultur er vaner så »derfor er denne bog en beskrivelse af det arbejdende folks vaner«. Men hvad vil det sige? Er det arbejdslivets vaner, religiøse, sanitære, årstidsbestemte, kønsrelaterede eller kreative vaner? Det tages der ikke stilling til i bogen, blot at »Det arbejdende folks kultur er mere Dyrehavsbakken end Det kongelige Teaters ballet« (s. 13). Det er muligvis et regulært udgangspunkt, men det præger ikke bogen som handler mere om balletten end om bakken.

Alene valget af 1536 som periodeafgrænsning for bd. 1 viser vanskelighederne. I stedet for året for en kongelig vedtagelse om reformationens indførelse kunne det være mere relevant at periodeafgrænse det arbejdende folks kulturhistorie med fx. de første vidnesbyrd om brændevinens eller kartofflens anvendelse i Danmark eller med kalkmaleriet i Vordingborg kirke af murer Jeppe, som slet ikke er gengivet i bogen. Troels-Lund kunne skildre betydningen af indførelsen af skorstenen i bønderboligerne, stanken, lummerheden, urenligheden og kulden ved at forrette sin nødtørft udendørs om vinteren, mens høns og kalve »bar sig ubetænksomt ad inde i selve stuen«. Han kunne berette om det travle liv i alkovernes sengehalm med smådyrene nederst i halmen og mennesker hobevis ovenpå så levende, at det bliver ren bakkestemning for læseren. Det savner man i denne kulturhistorie, og hvis det ikke har ligget forfatterne på sinde, så kunne de have fået lidt mere af folkets kulturhistorie med, hvis de havde taget udgangspunkt i Poul Henningsens definition: »Kultur er valg« eller mere aktuelt hos Birte